
Hanna-Mari Ikonen & Tuija Koivunen

Tiedejulkaisemisen eettiset postulaatit

Varhaisessa sosiaalipoliittisessa keskustelussa 1920-luvulla oltiin kiinnostuneita määrittelemään ”eettisiä postulaatteja” eli niitä normeja, arvoja ja hyveitä, jotka ovat yhteiskuntaoloihin kohdistuvan julkisen toiminnan pohjana. Sekä varhaisia että uusia toimintaa ohjaavia arvoja on syytä pohtia luovasti ja kriittisesti. Tätä ajatusta eettisestä perustasta voidaan soveltaa tieteellisen lehden toimintaan ja tarkoitukseen.

Tutkijoiden toiminnan hyveisiin kuuluu tutkitun tiedon levittäminen julkaisemalla tutkimustuloksia. Lehtemme saapuukin runsaasti artikkelikäsitteitä. Myös työelämäntutkijoilla on julkaisupaineita, ja julkaisemisesta on tullut tutkijoista riippumattomista syistä arvo itsessään. On upeaa, että monet ajattelevat julkaisukanavaksi Työelämän tutkimus -lehteä: vertaisarvioitua, avoimesti ilmestyvää, prosesseiltaan sujuvaa monitieteistä julkaisua.

Tutkijakunnan kiireisestä ja paineisesta ”julkaise tai tuhoudu” -tilanteesta huolimatta meidän on lehden toimituksessa huolehdittava julkaisemisen eettisistä periaatteista. Toimitusta ja koko tiedemaailmaa sitovat eettiset normit, joita tiedeyhteisö on muotoillut esimerkiksi suomalaisiksi *Hyvän tieteellisen käytännön* (HTK) ohjeiksi ja laajemmiksi eurooppalaisiksi ohjeiksi, *The European Code of Conduct for Research Integrity*.

Näiden ohjeiden mukaan julkaisun kaikki tekijät muun muassa sopivat yhteisesti julkaisun tekijäluettelon järjestyksestä ja huomioivat, että tekijyys edellyttää merkittävää panosta tekstin sisältöön. Samoin tutkijoiden tulee ottaa muiden tutkijoiden työ ja saavutukset huomioon viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisella

tavalla, eikä myöskään omia tutkimustuloksiaan pidä toistaa ilman selkeää viittausta niitä koskeviin aiempiin julkaisuihin. Lisäksi tutkijat eettisen käytännön mukaan kantavat vastuunsa tutkijayhteisön jäsenenä osallistumalla vertaisarviointeihin.

Voidaan ajatella, että tarjonnan ollessa runsasta sähköisessä lehdessä olisi tilaa julkaista enemmänkin artikkeleita – internetissä ei tule ahdasta. Kysymys ei kuitenkaan ole vain tilasta, sillä tiedejulkaisemisen eettisten periaatteiden noudattaminen vaatii ihmistyötä. Kun myös toimitus, osana samaa paineista tiedeyhteisöä, pyrkii noudattamaan eettisiä ja tieteellisiä periaatteita sekä varmistamaan, että niitä noudattavat niin kirjoittajat kuin julkaisija, toimitustyö vie aikaa.

Yksi tiedelehdessä toimimisen parhaita puolia on mahdollistaa tuo kaivattu julkaiseminen, tehdä se hyvin ja saada siitä joskus myönteistä palautetta. Esimerkiksi näin on sanottu: ”Haluan kiittää toimituksellisesta työstä ja sen tyylistä. On mukavaa tehdä yhteistyötä, kun kokee tulevansa kohdelluksi vertaisena, vaikka tuleekin hieman eri kentältä.” Ja näin: ”Paljon kiitoksia ihanasta suhtautumisestasi matkan varrella.” Toimittajan velvoitteista, kuten eettisyydestä, voi siis huolehtia inhimillisesti ja kunnioittavasti.

***

Tämän lehden artikkeleista ensimmäisessä Marko Hakonen ja Janne Tienari palaavat Aalto-yliopiston syntyvaiheisiin erityisesti toimitilojen keskittämisen ja työntekijöiden identiteetin rakentumisen näkökulmasta. He toteavat, että identiteetillä on keskeisesti paikkaan ja ryhmiin sidottu rooli, joka on jäänyt liian vähälle huomiolle aiemmassa fuusioita ja muita organisaatiomuutoksia käsittelevässä tutkimuksessa. Lisäksi he toteavat, että yksilöllisten identiteettirakenteiden keskeinen selittäjä on näköala eli työntekijän kontekstisidonnainen henkilöhistoria. Kirjoittajat esittävät, että paikkaidentiteettiin keskittyvässä tutkimuksessa pitäisi huomioida ne organisaation muutokset, jotka auttavat ymmärtämään henkilöhistoriaa ja sen vaikutusta identiteetin rakentumiseen.

Toinenkin artikkeli käsittelee muuttuvaa korkeakoulumaailmaa. Katriina Tapanila tarkastelee artikkelissaan työn merkityksellisyyden rakentamista ja jännitteitä yritysmaaisessa yliopistossa, kiinnittäen huomiota myös eri alojen akateemisten ammattilaisten työskentelyedellytyksiin. Kasvatustieteitä, lääke- ja biotieteitä sekä kielitieteitä edustavat tutkija-opettajat suhtautuvat yritysmaaisen yliopiston arvos-

tamiin asioihin ja sen heille asettamiin vaatimuksiin eri tavoin. Kaikkia ohjaa moraalinen kehys ja ammatille ominainen eetos. Yliopiston työskentelyolosuhteiden ja -kulttuurin muutos vaikuttaa kuitenkin usein jännitteisesti tutkijoiden ja opettajien mahdollisuuksiin rakentaa työnsä merkityksellisyyttä.

Eeva Järventausta, Maiju Paananen ja Kirsti Karila jatkavat niin ikään arvojen, normien ja moraalin parissa. He tarkastelevat pienten lasten vanhempien puhetta työelämää ja lastenhoitoa koskevista ratkaisuista. Kirjoittajat löytävät tuttuja keskenään kilpailevia kehyksiä. He valaisevat, miten hyvään vanhemmuuteen ja erityisesti äitiyteen liittyvät normit koetaan ristiriitaisiksi hallitsevien ihannetyöntekijyyden ja toimeentuloa koskevien normien kanssa. Ristiriita on sukupuolistunut, ja sitä vahvistaa Suomessa korostunut pienten lasten kotihoidon ihanne.

Vilma Luhtinen, Anu Immonen, Anne Mäkikangas, Mari Huhtala ja Taru Feldt keskittyvät työn tuunaamiseen sosiaali- ja terveysalan organisaatioissa. Työn tuunaamisella he tarkoittavat oma-aloitteista työn kehittämistä työn voimavaroihin ja vaatimuksiin vaikuttamalla. Kyselyaineiston perusteella he erittelevät erilaisia työn tuunaamisen tapoja eli tuunaamisen profiileja. Heidän johtopäätöksensä on, että aktiiviset työn tuunaajat voivat muita työntekijöitä paremmin.

Kari Sorosen artikkelin aiheena on kokemusasiantuntijoiden työelämäasemien rakentuminen päihde- ja mielenterveystyössä. Soronen löytää kolme työelämäasemaa, joita kokemusasiantuntijoiksi palkatuille työntekijöille rakentuu päihde- ja mielenterveystyön ammattilaisten kanssa käymissään fokusryhmäkeskusteluissa: heiluriasemat, hierarkkiset asemat ja ravistelevat asemat. Kokemusasiantuntijoiden rooli kokonaisuudessaan näyttää olevan vahvistumassa ja tulossa hyväksyttäväksi päihde- ja mielenterveystyössä, joskin heiltä edellytetään laaja-alaista osaamista.

Kun tässä numerossa on mukana myös kaksi katsausta, lektio ja kirja-arvio, käsillä on muhkea paketti. Lukuiloa!